

تاکە لەراگەیانندی کوردیش دا بە کوردستان دەلین (شمال) ؟

نەحمەد دەشتی

هەڵ زۆر لە میژە ناوی کوردستانی باشورمان بە ناوی (شمال) لە لایەن نەیاران و بیگانەکانەوە لە جیاتی کوردستان ناو دەبردیت، که من پێم وایە ئەم وشەیه وشەیهکی تەمام عەیار تەعەریب کراوە و ئەوانەیی که چاویان بە وشەیی کوردستان هەل نایەت وشەیی (شمال) لە جیگەیی کوردستان دا بە کار دێنن، من پێم وایە ئەم وشەیه لە سەر زمانی هەموو ئەوانەیی که بە کاری دێنن لە هەر پایە و شوێن و میلیهتی بن بە تاپەتی لە لایەن عەرەبەکانەوە مەرامیکی شوێنیانەیی تیا دایە و خەنجەرێکی ژەهراویشە لە کوردستانی دەدەن و هەستیکە بۆ تەعەریب کردنی ناوی کوردستانە که دەمیان بە وشەیی کوردستان هەلنایەت و ناجولیی، پێم وایە که ئەمەش لە ناخیاڵانەویە و بە ئەریکی سەر شانی خۆیان دەزانن که کوردستان بە ناوی (شمال) بەرن، خۆ ئەم وشەیهیی (شمال) که لە جیایی وشەیی شیرینی کوردستانی ناوی خاکە پێرۆزە که مان بە کار دێت لە لایەن گەلێ لەوانەیی که هەرگیز حەز لە چارهێ کورد ناکەن و وە بە بیر و بۆچوونی تەسکیانەووە یاخود بیرو بۆچونی دوژمنکارانەیانە و ناراستیانەووە بە کوردستانی ئازیزی ئیمە دەلین (شمالی عێراق) یان (شمالناڵحەیب) تا بلی زشت و ناشیرینە و من وەک کوردێک که گۆی بیست دەبم و بە کوردستانم دەلین (شمال) هەر وەک ئەو وایە که گازی سیانیدم پێ وەردبەکن، زۆر لە میژە ئەم وشەیه بوووە تا باو و لە سەر زاری زۆرەیی زمانی عەرەبە عێراقیەکان بە کار دەبردیت، تەنات گەلێ لەو کەسانەیی که لە ناو بەرهەلستکارانی ئێراقیش دان و خۆیان لە کوردستانیش دەژان و گەلێ کورد ئەو هەموو خەزە تەیان پێ دەکردن و هیشتان هەقیان بە خۆیان نادا که دەمیان بکەنەووە بە کوردستانی خاکی باوک و باپیرانمان بلین (کوردستان) هەر وەک بلیی که گوناھیکی گەورە دەکەن که وشەیی کوردستان ناو بەرن، ئەوان هەمیشە دەلین (شمالی عێراق) لە جیایی ناو مەزنەکی کوردستان دا ئەم وشە زشتە و ناشیرینە بە سەر خاکی کوردستانی باشوردا دەسەپینن، من بەش بە حالی خۆم رەم لە هەموو ئەوانەیی که بە کوردستانەکم دەلین (شمالناڵحەیب) وە ئەم وشەیهش لە گەل کردارە نارەواکانی هەستی تەعەریب دا هاتوووە پێشم وایە که خودی ئەم وشەیه تەنیا هەستی گلاوی تەعەریبی تیا وەدی دەکریت و هیچ شتیکی تری لەو زیاتر تادا نیە و بۆ منی کورد بە زولمیکێ گەورەیی دەزانم که لیم دەکەن، خۆی دروست بوونی وشەیی شمال و داسەپاندنی بە سەر خاکە شیرینە که مان دا هەر لە کۆنەووە لە دەمی ئەو کەسانەووە دەردەچوو که نیازی گلاوی تەعەریبیان دا هینا و خاکی زێڕینی کوردستانیان هەر لە سنجارووە هەتا خانەقەین سەلەهای سەل تەعەریب کرد و، خەلکی بە شەرەفی کوردیان لێ وەدەر ناو تەنات ناوی گوندو ناوچە و گەرەک و هەموو شوێنەواری تێرشیان گۆری و ناوی عەرەبیان لێ نان و عەرەبەکانیان لەو شوێنەدا نیشە تە جێ کرد که لانی باوک و باپیرانمان، لە یادمە هەر لە کۆنەووە که هیشتان مندال بووم، دەم بیست و دەیان گوت حەرمانە ناوی ناوی کوردی لە مندالان بندریت و دەبێن هەموو کوردی ناوی مندالان بە ناوی عەرەبی بن و چونکە تەنیا ناوی عەرەبی ناووە هەموو شتی لە دینەووش بە عەرەبەو گوناھیکی گەورەیه ئەگەر ناوی مندالان بە ناوی عەرەبی نەبیت و دوا رۆژیش هەر بە زمانی عەرەبەووە لە خەلک دەپرسیت وە، ئەم هەستە شوێنیە و پێسە هەر لە کۆنەووە بە سەر خاکی کوردستان و گەلێ کورد داسەپێندراو، دەیانگوت ناوی کوردی ناو نیە و باوهرمان دەکرد که زمانی باوک و باگێرانی خۆمان واز لێ بێنن و تەواوی کوردستان بە ناوی عەرەبەووە تەعەریب بکریت!! ئەم هەستە گلاوی که هەر لە کۆنەووە بە سەر گەلێ کوردیان دا سەپاندبوو بۆ خۆی تەعەریب کردتیکی تەواو عەرەبو بە ناوی دین و تاپنەووە تەعەریبیان دەکردن و ناوی شیرینی کوردیان لێ حەرمان کردین و هەموو هەست و ناو بۆچوونیکێ کوردیان بە گوناو دەزانی و ئیمەش پێرەومان دەکردن، چەند خۆش بوو که ئیمەش ئەمڕۆ که ناو کائمان کوردی پایەو ناوی عەرەبیان لێ نەبایە، لە جیاتی عەلی و عومەر و عەبدولموتەلیب ئوسامەو ئەبو هورەیرە و حیشمە تولاو هەزاران ناوی تری عەرەبی، ناوی کاووە سەردارو هەژارو کاروان و ریزگارو ئازادو هەتا دواوی ناوی کوردیان هەبایە، بەلام داخی گرانم بۆ ئەو هەموو میژوووە تال و پڕ لە رنج و ئازارو داگیرکردن و لە چال نان و کۆشت و کۆشتار و میشتک شوشتنەووە و چەوساندنەووە بە زۆری زۆرداری که بە زۆر ناووە بە سەریان دا هینا وین و لە سادە دلی و پاکێ و نەزانیی خۆشمانەووە باوهرمان پێیان هینا و ئەوانمان بە راست زانیو، ئەوانمان کرد بە براگەرەیی خۆمان و هەموو سەرەوت و مال و ژیان و بوونەوهریکیان لێ دزین و ئەم دەردەیان بردین که ئەمڕۆ هەموو کوردێک هەستی زیاتر پێ دەکات، کێ پێ نەزانی که چیان وەسەر هینا وین، دەبێن ئەم هەموو رەفتارە شوێنیانەو درندانەیان بە سەر دا سەپاندوون و ئەمڕۆ که بۆمان رۆون دەبیتەووە که چیان وەسەر هینا وین و چۆن باوکو باگێرانیان تالان و دەربەدەر و ئاوارە کردووە، که ئەم کارە نامرؤفانانەیان لە سەر دلی هەموو کوردیکێ بە شەرەفەووە خەنجەرێکی خۆیناویە و که هەتا ئەمڕۆ کهش برینە کائمان ساپیژ نەکراوەو ئیستاکەش هەروا خۆینی لێ دیت و

ئیمەى كورد پێهه دهئالین و گێرو گرتنیکی تا بلی زۆریان بۆ گەلی كورد هیناوه ته كایهوه، ئیستا كه هه موو ناوچه ته عریب كراوه كانیس كه هاتوته وه باوهشی دایکی نازیمان كوردستانی له هه موو شتیك خۆشه و بسترمان گەلی شتی تزمان بۆ دهرده كهویت، ئەمڕۆكه دهیین كهوا نازاره كانی ته عریب هه ر له كونهوه له زۆر پوههوه چی وه سه ر هیناوی، خۆ گەلی له میژه نیازی گلاوی ته عریب له هه سستی ئەو كه سه عاره بانەى كه دلیان گلاوه وه هه ستیان بۆ گه نه دا خولقاوه وه ره چی كه له ده ستیان هاتی دژ به كوردو كوردستان و زۆر به ی زۆریشیان وان، ده یین كه ئەوان هه موو گەلی كورد چۆن چا و لی ده كن و به چاوی خۆمان دیومانو ئیستا ده یین كه چه بیرو بۆ چونیکی خه رایان هه به دژ به كوردو كوردستان، كه من زۆر به ده گه من له زۆر به ی هه ره زۆری كه ناله عاره به كان و سه ر زمانی عاره بان ده یستم كه ته نانه ت ئەوانه ی دژی سه دامیش یون زۆر جار مان هه مان هه ستیان به رامبه ر كورد هه بووه وه به یه، كامه كه نالی عاره بی ئیستا لی دوانی پر به پستی خوی له سه ر ئەو هه موو گورپستانه به كومه ل نێژراوه باس ده كن، كامه نوسه ری عاره بان له سه ر گەلی كورد هه لی دابه و باسی ئەقال و هه له بجه و ئەو هه موو جناهه تانه یان له دژی گەلی كورد كرد؟ له كامه كو بوونه وه ی به ناو ئیسلام و كومه لی عاره به كان له جیهانی عاره بان دا جار لی له جار مان دژ به سه دامی خوین ریژ له سه ر گەلی كورد هه لیان دای و په فتاره نامرۆقه كانی سه دامیان به زوم و زۆرداری له سه ر گەلی كورد دا ناو برد، جار لی له جار مان نایستم كه عه ره به كان به كوردستانی من بلین كوردستان، كه چی منیش دۆلیان بۆ لی ده دم و به برا گه وه ری خۆمان داده نیم، كه ی ئەوان برای من؟ ئەوان له وه تی هه ن ناوی كوردستان به گونا ده زانن و خاکی كوردستان به خاکی عاره بان ناو ده بن، له وه تی هه ن دا گریان كردووم مالیان پماندووم ئەقالیان كردووم سه دان هه زار گوندیان به خاك یه كسان كردووم باوكلاو باپیرانیان به كومه ل له چال ناوه، ئیمه ش ده هول و زورپانیان بۆ هه ل ده گرین، ئەوان ته نیا وشه ی (شمالی عیراق) به كار ده بن، من پێشم وایه ئەم هه سه ته هه مووی ده گه ریته وه سه ر ئەو كه له راستی دا ئەوان دان به كوردستان و گەلی كورد دا ناین و ئەوه نده بی ته سكه كه ئیستا لیان بیرسی ده لین كورد میله ت نه و ما فی ئەوه ی نه كه خوی به ریوه به ری و بێ به خاوه ن وه لاتیکی سه ر به خو و قه واره به کی میلی خوی و ما فی بیاری چاره نوسی خوی نه !!، ته نانه ت فیدرایش بۆ گەلی كورد به ته واوی دان پیا ناین و ئەوانه ی كه زۆر لێشمانه وه نه زیك بۆیان بلیت پیمان ره و نا یین و ئیستا هه ر وان .

ئەمڕۆ ئەو سه دامه دكا تۆره كه به ده سستی زل هیزه كانی ئەمه ریکا و هاویه پمانه كان رووخا، كه ئەمه ش له باوه ری كه سی دا نه بوو كهوا ئەو سه دامه وا به و شیوه به له ناو بیجیت و ئاوا ته فرو تونا بییت، ئەمه بۆ خوی كاریکی هه تا بلی گه وه بوو كه گەلی كورد له ده ست ئەو سه دامه رزگاری بوو، كورد كه توانی لایه نگرانی زه یزه كان بۆ لای خویا را بكیشیت و له راستی دا وهك خاوه ن ده سه لاتیك له كوردستانی باشور دا ها ته مه پدانه وه، ئەو كوردستانه وێران كراو و خاپوور كراوه كه به هه زاران هه زارانمان به ئەقال و كیمیا باران و كومه ل كوژی و زینده به چال له ناو بر دین ته نیا له سه ر وشه ی كوردستان و دژایه تی كرنی وشه ی (شمال) بۆ كوردستان و داوا كرنی مافه ره واکانی میلیمان بوو كه ئاویان به سه ر هینان، پێشم وایه ئەگه ر كورد هه میشه زاین و هۆش به كار ببات ئەمڕۆ دكاری كه له سه ر خاكه شیرینه كه ی خوی دا به ئاوات و نیازه كانی خوی شاد بییت، ده بی ئەوه نده وریا بێن كه كاری نه كه ین ئەمجاره ش نه زانانه په فتار بکه ین و دیسان دوژمنانمان بان خه نه وه داوی ئەوه وه كه دۆستانی خۆمان به دوژمن بزانی و دوژمنانیش به دۆستی خۆمان دابنێن و دیروکی كۆن و دیرین زیندو بکه ینه وه و باوو بالۆره كانی تال و تفت و دژ به گەلی كورد باوه ر بکه ینه وه، وهك كورد گوته نی ده بی قیری ئەوه بین هه ر ئەقله له خه ساری وه رگرین، ده بی ئەمڕۆكه به یهك گرتنیکی ته مام عه یاره وه خۆمان له هه موو كه سی زیاتر بۆ خۆمان بین و ئەو هه موو هه ول و ته قه لایه ی كه بۆ خه لكانی كه ئیستا به خاكه شیرینه كه مان ده لین (شماله ل حه ییب) ده درێتخوی لی دوور بکه ینه وه و خۆمانی زر پیوه خه ريك نه كه ین و سه ر كرده كانمان با له سه ر خاکی خۆمان هه موو كاری ئەنجام به دن بۆ خۆمان بین. زۆر جیهگی داخه كه زۆر جار له كه ناله كوردیه كان دا له لایه ن خودی كوردوه وشه ی (شمال) بۆ كوردستانی نازیز به كار دیت و كه نالی كوردی هه ر وه خته بێن به كه نالی عاره بان، ئەمه بۆ خوی كاریکی هه تا بلی زشت و ناشیرینه كه كورد به خوی ناوی خاکی خوی بكا به (شما) من وه كو كوردیك داوا له هه موو را گه یاندنی كوردان ده كه م و ده لیم نا بی هیچ شتیکی نارپه وا له سه ر خۆمان بکه ین به مال، ده بی گەلی وریا بین و خۆمان له بی نه كه ین. له م پوژانه له گه ل براده ریکی خۆشه و یستم پیسه مان ده كرد كه ئەوه پیزه سه ر به حزبی كۆمونیستی كوردستانیه زۆر به تاسه وه گوئی: فیلانی زۆرت گه بی له ئیمه ده كرد كه عیراق چیا تی ده كه ین!! ئەی بۆ له خۆتان ئەم گه بیه ناكەن ئیستا به م شیوه به له ئیمه زیاتر عیراق چیا تی ده كه ن؟ منیش ته نیا ئەوه نده م گوئ: هه قی خۆته و راست ده كه ی.

ئەمڕۆ راگەباندەنەکانی کوردی زیاتر رویان لە عارەبانەو خەریکێن خۆمان لەخۆشی ئەوەندە چونە بەغدا لە بیر بچیتەو، خۆکەنالهکانی راگەباندەنەکانمان وا خەریکێن دەبن بە عارەب، بەراستی گەلێک جیبی داخە کە ئەم وشە ناشیرینە لە لایەن گەلێن لە موزیعهکانی عاریی لە جیگە کوردستان وشە (شمال) بە کار دەبەن کە خۆشیان کوردن، پیم وایە دەبێ بە تی پروانینیکی زۆر بەرزەو پروانینە بە کار هیئانی ئەم وشە و داسەپاندنی بە سەر کوردستانەو، پیم وایە ئەو کوردە کە بۆ نیشتمانەکی خۆی وشە گەنوبی (شمال) لە جیبی کوردستان بە کار بێتی کارێکی زۆر ناپەوایانە دەکات و یارمەتی ئەو کەسانە دەدات کە بەخاک و وشەو ناووە کوردستانمان تەعریب دەکەن، زۆر جار دەبینین کوردێک لە گەل عارەبێک چاوپێن کەوتن دەکات وشە (شمال) لە لایەن کوردەکەو لە جیگە هەموو ناوی کوردستان زۆر زیاتر لە عارەبە کە بە کار دەهێندریت کە ئەمە بۆ خۆی هەستیکی تەپویی نیشتمانیه، نیشتمانی منی کورد کوردستانە و ئەوەندە مەزنە کە لە بیر کرنی گۆناهیەکە میژوویی یە و دیروک لەو کەسانە خۆش ناییت کە ئەم ناو پیرۆزە لە یاد دەکەن و بە (شمال) ناوی دەبەرن و دەزپین، وشە کوردستان خویتی هەزاران هەزار شەهیدانی یزوتنەو یازادینخوایمان، وشە کوردستان لە سەر دلی هەزاران هەزارا رۆلە کوردی ژیان نەدیوی میلیمان دا چەسپاوە کە خۆیان لەو ریگەو کە قوربانی، بە هەزاران رۆلە قارمانمان ئەگەر نکولیان لە وشە کوردستان کردبایە ئیستاش زیندوو بوون و نە دەکەوتن بەر شالای دەستی درندە نەیارمانەو لە زیندانەکان لە سیدارە نادران، دەبێ بە کار هیئانی وشە (شمال) لە جیگە کوردستان بۆ هەمیشە بن بر بکریت، بە داخەو کە ئەمڕۆ لەم هەلە پیرۆزە دا ئەم وشە ناشیرینە (شمال) لە جیگە کوردستان زۆر بە راشکاو زیندوو کراوەتەو، دەبێ هەررۆک سەدام و سەدامیان تەفرو توناکران ئەم وشە (شمال) هەل لە جیبی کوردستان دا تەفرو تونابکەن، دەبێ هەر کەسێ بەرۆه پرووم لە جیبی کوردستان بلی (شمال) زۆر باش تیبی بگەینم و کە (شمال) نیو کوردستانەو وەلامی بدریتەو و پیبی بگوتری ئەم وشە و شەیه وشە سەدامیانە و دژ بە کوردو کوردستانە، ئەگەر گویشی نەدامی دیارە کە دوستم نیە، بە سیهتی وشە تەعریب دژ بە خاک و نەتەو کەمان با لە راگەباندەنەکانی خۆمان توور بەدین و بن پری بکەن، بە کار هیئانی (شمال) لە جیبی کوردستان بە گۆنا بزانین، ئەمڕۆ لەم هەلە پیرۆزە دا دەبێ وشە عیراقچیاتیش لە ناو بەرین، دیگەرمانمان هەرگیز لە خۆمان خۆشتر نەویت و پەند لە رابوردوو کاتمان وەرگین، هەررۆک شاعیری مەزن و گەورە کورد ماموستای مەزن و هەمیشە زیندوو هەژاری موکریانی دانیشمەندو نیشتمانپەرۆهرو شاعیری کورد لەم شیعری دا دەفەرمویت و دەلیت:

لە یادە کە ماموستا هەژار ئەم شیعری بە ناوی (قەوانە شپە) لە سالی 1968 لە شوێرشێ ئیلول دا لە پردی گەلالە لە ئاھەنگیکی زۆر مەزن بە یادی دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کوردستان لە 16 ئابی ئەوسالە دا کە لەو شوێنەو ئاھەنگە کەمان یە کسەر بۆ ئیزگە ئەقل دەکرد بە دەنگی خۆی خۆیندبەووە چەند جاری داوای لێ کرا کە دوو بارە بکاتەو و ئەو هەموو جەماوەرە بەو پەری خۆشەو بیستبەو ئەو پەری ریزیان لە هەژاری نەمرەگرت. هەزاران سلاو لە گیانی پاکێ ئەو ماموستایە نەمرەو سەرۆهەمان.

قهوانه شره

عاره ب پروا و هه ئیسلام بی
له خاکم ده رچی و له پێدا
قهوانه شره می خووی با لیدا
ئه و رۆژی چاره ی نایتم
خاوه نی ژیان و دینم
تا که نگی برسی و له ژیریم
با تاویک ئیسلامی تیریم
ئه گه کوردیش بین به پیاو
وه که گه لانی خودا پی داو
هیچ زیانی بو په ز نایی
قهت له لای خوا ناحه ز نایی

وه ها تیژ ده بن سه ر ده که ن
فو توای کوفرم بو ده رده که ن
پاش فو تو له م کوردستانه
فرۆکه و بو مبا بارانه
زۆر له سه ری ده پروات و ده لیت :
ناچارم ده که ن بیه ده نگ
په لامار به رم بو تهنه نگ
دوژن خووی ناگرئ له به رم
خوینان را ده مالی تهرم
ئه مجاره ش وه که هه زاران جار
قهوانه شره ده خاته کار
دیسان مه لاو ئایهت دینن
له سه ر ئیزگه بو م ده خوینن
عاره ب و کورد برای دینن
هه روه که دو عاو په که ئامینن
منیش به سه ته زمان و فه قیر
دیسان له ته پکه ئه که م گیر
به دوو درۆ ده مخافلینن
هه تا ده رفهت وه ده سهت دینن
دیسان ئه و زورنا و ئه و پیکه
دیسان هه مان فاک و فیکه
ئاخر ئیلم جاریک دووان
تا که می بیه مه پی بی شوان
تا که می به درۆ ده سه ره رۆم
هه تا که می هه ر په نه ره رۆم
بوچ بکوژریم من په وایه
تا که می سه ما به و هه وایه
بوچ نه به خوی نانی خو م
بو نه خوینم به زمانی خو م
بو نه وتی خو م وه ده سهت نه خه م
بو خو م رزگار نه که م له خه م
بوچ مالی خو م دیار نه بی
بو به شم په کجاری نه بی
من چیم هه به با له لام بی

بو و به هه زار و چوارده سال
له گه ل عاره ب بوینه په که مال
خیوی قیله و کتایین
وه که ده لین به ره با ییکین
به لام ئه و برا ئیسلامه م
ئه و کا که نیه زه لامه م
هه رچی هه مبوو بردی بو خووی
منی کوشهت به هه رزن و جووی
به فه رمووده ی ئه و له ژینا
ها و به شین له شایی و ژینا
شین بو من و شایی بو ئه و
من ئه بی له ریم و ئه و قه له و
ئه گه ر داوای نان و ئاو که م
ئاره زووی به رگو و پیلاو که م
بلیم برای ها و دینه که م
ها و رپیکه می له میژینه که م
به ناشکوری نایم براین
نا چاریان کردم تیک خراین
له رپیکه می خوا و قورئانه که ت
خیزی دین و ئیمان که ت
سه دیه کن له داها ته که م
چو رپیک شیری و لاسا ته که م
هه زار په کن له نه وتی خو م
پیم که ریم که بی نان و دو م
با به س کویریم بی پوناکی
با پیت بلیم کاکی چاکی
ئه لی هه می له دین وه رگه را و
کوردو به رگو نان و پیلاو
وه دیاره بوینه شعوی
ئه بی له رپیکه ده رچووی
هه ر له شیخی ئه زه ره وه
کنی میژهری به سه ره وه
مر په کرین له گوشت و پلاو
پر ده کرین له پول و دراو

هزاران سلاو له گیانی پاکي ئەو ماموستا و شاعیرە مەزنە کوردەیی که هه تا هه تابه نامریت و ناوی بهرزی هه زیندوووه و له ناو دل و دهروونمان دایه .

تیبینی کوردستان نیت:

ئهم نووسینه بیروبوچونی خاوه نه که بهتی، کوردستان نیت له ناوه پرۆکه کهی بهرپرسار نییه.